

biblioteke in pokopališča« in o tem, da jih bo treba odpraviti, mislili popolnoma zares. Dimitriju Ruplu bi z domnevo, da kani odpraviti slovenske muzeje, konservatorije, biblioteke, akademije in arhive, delali najbrž krivico. Strah pred neprijetnostmi prave kulturne revolucije je hvala bogu najbrž odveč. Ne, iz njegovega komentarja k osnutku zakona o kulturnih skupnostih je videti, da mu gre za nekaj bolj preprostega, Slovencem razumljivega in torej hvale vrednega — z govorjenjem o »pokopališčih« spraviti te in druge kulturne ustanove na slabši glas in občas, ki jim jo izkazuje poprečen Slovenec, nato pa v imenu kulture, ki je malo manj pokopališka, terjati več priznanja, pozornosti, časti in tudi denarja. Slovenski futurizem in njegova kulturna revolucija — to pot pravzaprav kritika zakona o kulturnih skupnostih — imata torej bolj praktične, bolj celovsko finančne kot pa svetovnozgodovinske cilje.

To pa je seveda precejšnja tolažba za vse, ki so jih prestrašile besede o kulturni »produkciji« in pokopališčih, socialističnem »koncipiranju« kulture in nacionalnih »mitologijah«. Za vsem tem se ne skriva prav nič hudo nevarnega, saj gre samo za arhaično besedno igro, pravzaprav za igro revolucionarnih besed. Samo navaditi se je treba na posebno estetsko in stilno ozračje revolucionarnega rokokoja, kjer so v navadi preciozne in prikupno stilizirane igrice. Zato zoper takšne igrice ni mogoče reči ničesar resnega, razen da so sestavljene še po nekoliko obrabljenih pravilih in modelih. Estetska ljubkost igre je za tistega, ki jo igra, in za tiste, ki ga pri tem gledajo, seveda tudi v tem, da je dobro, nanovo in sveže izmišljena. Posebno zahtevni gledavci terjajo celo, naj bo igra zares samo igra, se pravi čista igra, ne pa sredstvo, izgovor in preobleka za stvari, ki s svetom čistega igranja niso združljive.

Toda to so najbrž prehude zahteve, in tako moramo biti zadovoljni z igricama, kakršne se nam pač igrajo.

J. K.

ZA NJIM OSTAJA ŽALOST

Skrbi so mimo — Severja ni več

Velmož slovenske umetniške besede se je odpeljal. Sam kot še nikoli, pa do konca pokončen. Na svoj tespiski voziček je natovoril kuliserijo in rekvizite in svoj teater enega, ki je vsaj po obliki novum v gledališkem delovanju ne samo pri nas (za nas pa nemara vse prej kot časten pojav), in zapustil meglo, da bi o pravem času lahko nekje na Pohorju, v osnovni šoli, pripravil oder: kakor kramar. Kot krošnjar. Kot rokohitrec. Kronist ve povedati, da so predstavo enega največjih slovenskih gledaliških duhov namenili v darilo šolarjem za novoletno jelko.

Potlej so nam ta naš ponos, to našo ljubezen — vrnili v krsti. In danes ga že ni nikjer več.

Vse se je končalo nekako po naše, po slovensko — bolj nas kdo bogati, bolj se nam kdo razdaja in za nas izgoreva, prej se nam zazdi samo po sebi umevno, da nas mora bogatiti, da se nam mora razdajati. Da je to od sojenic njegova dolžnost. Plačila in pravice in tako naprej, no, te predrznosti pa že ne smejo več soditi v njegovo komedijantsko in bohemsko sfero. In vendar so to ljudje, ki so nam s prehojeno narodovo potjo in z njegovimi junaškimi dejanji še kako dali legitimitacijo, da s m o.

Domišljija se ob tej katastrofi užajljeno sprašuje: če bi svoje dni na primer gospa Eleonora Duse natovorila kuliserijo in rekvizite na sicilijanski voziček na dve visoki kolesi z oslovsko vprego? Ali če bi danes s i r Laurence Olivier natovoril kuliserijo in rekvizite

na cenen, odslužen džip — kako bi njuna okolica, zlasti kulturna, reagirala? Ali bi jo bilo vsaj malo, takole majčkeno sram? Ne vem. Ali ne bi pljusnilo po svetu, in v obraze nekaterih? Tudi ne vem. Vem le to, da so mu pretreseni Ribničani po domačem običaju pripravili mrtvaški oder, prinesli cvetje ter pobožno prižgali svečo. Temu kralju slovenskih gledaliških desak. Temu največjemu, kar jih je doslej porodila naša teatarska omika, in to v časih, ki so nam bili nevarni kakor smrt, usodni kot še nikdar. Biti t a k r a t slovenski igravec, pravijo, ni pomenilo nič manj kakor stati na fronti slovenske kulture. Biti d a n e s slovenski igravec — menda se je prav tu začelo Severjevo razpotje. Njegova stiska. Samota. In grenkoba. O vsem tem pa bo nekoč o pravem času spregovorila zgodovina. Ta se ne moti, kadar se noče motiti. Natanko ume postaviti vprašaj. In Martina Krpana na kobilico. In Fridolina Žolno tja, kamor sodi. Čas je boljši filter kakor trije kamni, ki menda mora čeznje kalna reka, če hoče, da bi se zbistrila. Ne sentimenta ne pozna, ta čas, in ne intrig.

Strašno bo v preteklem času govoriti o človeku, ki je živ. Kdo je že ponujal basen o sokolu in o močeradu? Seveda tudi bridkega spoznanja ali nauka ne bomo znali potegniti iz te narodove nesreče.

Ampak kaj, la c o m m e d i a è f i n i t a. Mi gremo naprej svojo surovo pot. Stane Sever — ta gobezdač, ta vitez, ta pavliha, ta knez, ta partizan, ta pesnik z dolgim nosom, ta modrec, ta kovar, ta emigrant, ta slovenski učitelj, ta švejk, ta baron, ta mornar iz revolucije, ta matiček, ta jari gospod, ta neznanec, ta pisar, ta napihnjenev baroki, ta vlomilec, ta porotnik, ta egipčovski fejé, ta veteran, ta kraljevič, ta veliki duhoven — ta patricij, ki je s takšno eleganco nosil krinko (le na odru, v življenju pa nikoli in nikdar), se je po nesmislu, poniglavosti in zanikrnosti naše usode srečal s svojo zadnjo masko. Te si vse do danes še noben smrtnik ni uspel strgati z obraza. Pa čeprav je skrival v sebi, kakor Stane Sever, b o ž j o iskro.

Za njim ostaja žalost.

Saša Vuga

Antikronika

Skrb za druge je prav gotovo ena izmed oblik človekoljubja, čeprav tradicionalna, torej že presežena. Toda ta ali oni jo v naši mili slovenski družbi vendarle — recimo kar: kljub vsemu! — še neguje, zato vsa čast mu, še zlasti ker vemo, kako redek pojav so dandanes take manifestacije humanizma. Tako torej vsa čast tudi prizadevnemu MS v šesti številki XX letnika študentskega lista Tribuna, ki se je tako občutno zavzel za blago smrt naše in drugih slovenskih literarnih revij. Pa še politično tenkočutnost je pokazal, predlaga hitri postopek po samoupravni praksi, UKINITE SE! vzklika že v na-

slovu, potem — nič ne dé, če s pomočjo Tarasa Kermaunerja izpred dveh let — postavi diagnozo sedanjega stanja slovenskih revij, nato humano sklene: »... Zato naj se vse slovenske revije ukinejo (za leto dni ali do smrti), ker tako ne gre več naprej. Preprosto povedano (razlagali bomo drugič): Sodobnost ni sodobna, Problemi so problematični, Dialogi so čuden monolog in Prostor in čas je samo še v času... Za leto dni se ukinite (Sodobnost, Dialogi, Problemi, Prostor in čas) in poskusite sestaviti program za lastno odrešenje, drugače vas bomo počasi — a gotovo — razjedli...«